

Vitéz Hábel György, vasdiplomás erdőmérnök
a Múgyetem soproni diákja, a háború éveiben

18. rész

Břeclavból, (avar és magyar uralom idején Leventevárad volt a neve) másnap délben indult a vonatunk Pozsony felé. Amikor a Kis-Kárpátok gerince alatt épített, vasúti alagúthoz közeledtünk, egyik bajtársunk elkiáltotta magát: „Mindjárt Pozsonyban leszünk! Kezdődik a ruszki zabrálás, fogja erősen a csomagját mindenki!” A főpályaudvarra érkezve mégsem észleltünk semmilyen zabrálási szándékot. Itt már békeállapotok voltak. Leszálltunk a vonatról, felsorakoztunk a vasútállomáson a katonai parancsnoki iroda előtt, ahol minden bajtársam megkapta a vasúti, katonai szabadjegyet a hazatéréshez a városába, vagy a falujába. Elköszöntünk az ismerőseinktől, és vártuk a hazavivő vonatot. Persze, a vonat nem azonnal jött... Volt időm, hogy kinézzek az állomás előtti térre. Ismertem Pozsonyt, kíváncsi voltam arra, hogy milyen nyomai vannak itt a háborúnak. Ilyet nem láttam, de egy nagy csődületet igen. Közelebb menve láttam, hogy egy szlovák őrmester éppen felpofoz egy szovjet lityinantot. Megkérdeztem egy közelben álló férfit, aki tudott magyarul, hogy mi történik itt, miért verekszik két szövetséges állam katonája. A válasz: „Ez a disznó ruszki a lányainkkal szemtelenkedett, s most jól megkapja a magáét!” Meglepődve néztem a pofozást, aztán visszamentem az állomásra az utasperonon várakozó bajtársaimhoz, és elmondtam nekik az „élményemet”. Hozzátettem: „ez lehetséges két szövetséges között, de a győztessel szemben a legyőzött, tehát, mi, magyarok, nem tehetnénk meg súlyos következmények nélkül! Látjátok, ez a nagy különbség győztes és legyőzött ország között!” (A Tiso vezetésével még „fasiszta” ország hirtelen Csehszlovákiává átalakult, és „győztes” ország lett...)

Az én vonatom Érsekújvárig (Nové Zámky-ba) vitt. Megtudtam, hogy Léva felé jelenleg nincs vasúti forgalom, mert a szovjet-ruszk hadsereg éppen ebben az irányban nyomult előre, ezért a harcok során a németek minden hidat felrobbantottak maguk mögött, sőt, még a vasúti vágányokat, kitérőket is megrongálták. Érsekújvár és Léva között a vasútvonal hossza 53 km.

Más lehetőségem nem volt, mint gyalog hazaindulni. Persze, legyenek óvatos, és ne nappal gyalogoljak a nagy forgalmú főúton. Az út szinte mindenütt szántók között vezetett, amelyeken az aratás után még ott voltak a búzakeresztek. Az az ötletem támadt, hogy nappal az egyik, kiszemelt búzakereszt takarásában, földre terített kévéken alszom, és csak estefelé indulok útnak. Így jutottam el két nap alatt Csiffár (Čifár) község közelébe. Betértem a Schöller uradalom erdejébe, amelyet jól ismertem. 1941-ben, elsőéves koromban, nyári gyakorlatként a birtokhatár mérését végeztem, busszola műszerrel, és az erdőtagokban fatömeg-beclést végeztem mintavételekkel. Ezúttal felkerestem a főerdészi épületet, amelyben lakás és iroda is volt. Döbbenetes látvány fogadott. Az erdészlak üresen állt, az ajtók, ablakok kitépve, a kert műveletlen, virág, zöltség sehol. Szerencse, hogy nem gyújtották fel... Belebotlottam Josef Pupák erdőőrbe, akit 1941-ben ismertem meg. Kérdeztem tőle: Mi történt? Tört magyarsággal felvilágosított, hogy Syllaba Ferenc főerdész úr és családja még december végén összepakolt, és elmenekült Bratislava (Pozsony) felé, de azt nem tudja, hogy onnan hová mehettek tovább. Tovább ballagtam a Garam folyó hídjá, Nagykálna felé. Ez a község hídfő-település, a Garam jobb, azaz nyugati partján fekszik. Rácz Pista erdőmérnök-hallgató „balekom” innen származik, édesapja iskolaigazgató volt. Beköszöntem hozzájuk, de tőlük semmit nem tudtam meg Pistáról, a kamarásomról (kollégiumi szobatársamról), csak annyit, hogy Sopronban kell lennie. Nem javasolták, hogy Léva felé a híd-provizóriumon át menjek, mert a két hadsereg (szovjet és szlovák) őrzi az ideiglenes hidat, és óva intettek attól, hogy sor kerüljön az iga-

zoltatásomra. Érdeklődtem a szüleim sorsáról is, de a harcok miatt el voltak szigetelve Lévától, nem ismerték az ottani helyzetet. Legalább azt megtudtam tőlük, hogy innen nem messze, a szomszéd faluban, Kiskálnán lakik édesapám egyik agrármérnök kollégája. Hozzájuk mentem tovább. Laky Béla bácsi felesége nyitott ajtót. Megdöbbenve kérdezte: „Gyuri! Honnan jössz, hogy’ kerültél ide?” Válaszom: „Lévára szeretnék eljutni, de a híd-provizóriumon át nem merek, mert katonák ellenőrzik. Arra gondoltam, hogy másutt, csónakkal átkelek a Garamon, és a főutat elkerülve megyek be Lévára. Bajorországból, az amerikai zónából térek haza, a szüleimhez. Ha már kibírtam 46 km gyaloglást Érsekújvártól idáig, akkor a hátralévő 7 km Léváig már nem sok...” Ili néni csodálkozott: „Miért akarnál Lévára menni? A szüleidet már húsvétkor kiüldözték, áttették Magyarországra! Tőlünk még elbúcsúztak, ránk bízták a bútorikat, de csak néhányat tudtunk áthozni a harcok után, és azokat őrizzük. Édesapád azt mondta a búcsúzáskor, hogy ha semmi baj nem éri őket, akkor Vencsellő községbe próbálnak eljutni, gróf Desseffy Arisztid birtokára, amely Sárospatakkal szemben, a Tisza szabolcsi partján fekszik. Fordulj vissza, és Érsekújvárról utazz utánuk, mert itt a magyaroknak semmi jövőjük nincs, nem is lesz! Beneš dekrétumai alapján máris jogfosztottak lettünk: sem állás, sem nyugdíj, sem iskola, - sőt, még az orvos sem kezelhet bennünket! Itt semmi jóra nincs kilátásunk, ezért mi is az áttelepülés gondolatával foglalkozunk, csakhogy mi megvárjuk az államközi megállapodást, hogy az ingóságainkat is magunkkal vihessük. A csendőrök folyton igazoltatnak mindenkit, ennek te ne tedd ki magadat. Menj vissza Érsekújvárra, onnan majd csak átjutsz valamilyen vonattal Magyarországra. Keresd meg a szüleidet!”

Megkérdeztem, mekkora harcok voltak Léván a szovjet és a német között, és hogyan úszták meg a szüleim. Ili néni és a közben előkerült Béla bácsi elmondták, hogy a karácsony utáni napokban a németek elhagyták Lévát, utánuk pedig úgy érkeztek meg a szovjetek, hogy harci összecsapás nem volt, Léva nem pusztult el. Az amerikaiak

azonban bombázni akarták a németeket, és mert összetévesztették őket, a bombatámadásuk a szovjet-ruszi hadsereget érte. Az amerikaiak néhány bombája a Schöller-kastélyra és a körülötte elterülő parkra hullott, így csak szovjet katonák estek áldozatul. A szovjet-német front ekkor a Garam folyó mentén alakult ki, és húsvétig csend volt. „A szüleidhez két szovjet tisztet szállásoltak be, s ez számukra védelmet jelentett, mert ott tilos volt zabrálni. Húsvétkor azonban a városparancsnokság azt hirdette ki, hogy német ellentámadás várható, és felszólították a lakosságot, hogy egy időre hagyják el a várost, és lehetőleg a tőlük keletre fekvő falvakban húzzák meg magukat. A szüleid hátzissákkal felszerelve gyalog indultak el a Léva-Ipolyság közötti főúton. Utoljára ekkor láttuk őket. Nem tudhatjuk, hogy szerencsésen eljutottak-e Vencsellőre, hiszen Magyarország és Csehszlovákia között nincs postaforgalom. Hogyan is lehetne ilyen tragikus, gyűlölettel teli helyzetben? Ezért, ha átérsz, első dolgod legyen megkeresni őket, már csak azért is, mert édesanyád idegösszeroppanást kapott abban a hiszemben, hogy te és a húgod valószínűleg elpusztultok a háborúban (a sok amerikai bombázás alatt). Ha tehát mielőbb megtalálod őket, ez sokat segíthet abban, hogy édesanyád meggyógyuljon.”

Magyarozatként ismertetem édesapám helyzetét. Ő az 1941. évi népszámláláskor is magyar nemzetiségűnek vallotta magát, de nem tagadta, hogy német anyanyelvű, - Morvaországban németnek született. Édesapám szudéta-német származása ellenére részt vett a nyugat-magyarországi felkelésben, és 1921-ben, Mosonbánfalván (ma Apetlon a neve) osztrák fogságba esett. Hitler diktatúráját pedig gyűlölte.

Miután a németek 1944. március 19-én megszállták hazánkat, már nem önkénteseket toboroztak az SS-be, hanem hivatalos sorozást rendeltek el. Kikérték a népszámlálási nyilvántartást, és nemcsak a német nemzetiségűeket vonultatták be, hanem a magukat magyar-

nak valló, német anyanyelvűeket is, sőt, sok esetben azokat is, akiknek csupán a családneve volt német. Amikor édesapámhoz is megérkezett a behívó parancs, összecsomagolt, és eltűnt Léváról. Vencsellőre ment, mert magyaróvári főiskolás korából baráti kapcsolata volt diáktársával, Dessewffy gróffal, így ő befogadta édesapámat a birtokára. Ez a lehetőség azonban nem sokáig tartott, mert októberben már közeledtek a román és a szovjet csapatok a Tiszához. Ekkor édesapámat egy német tiszt a kiürítés végrehajtására akarta kötelezni. Édesapám tökéletesen beszélt németül, és azt magyarázta a németnek, hogy nincs értelme áthajtani a jószágokat (szarvasmarha, juh, sertések) a Tisza túloldalára, mert nem bírják ki a hosszabb menetelést, út közben elpusztulnának. De a német tiszt erősködött, és pisztolyt vett elő. Erre édesapám is elővette a pisztolyát, és a németre szegezte. A német végül engedett, sarkon fordult és elment. Szerencse, hogy Wehrmacht-tiszt, vagyis katona volt, nem SS-párt-katona, és hogy édesapám németül tudott beszélni vele. Végül néhány héttel később a frontvonal közeledése miatt édesapám és a községi főjegyző felszereltek egy ekhós szekeret, és családjukkal együtt hátrahagyva Vencsellőt, átkeltek a Tisza hídján, még a felrobbantása előtti napon. Két hétig szekereztek a felvidéki városokon át, mire december elején megérkeztek Lévára, - a legnagyobb örömünkre és megdöbbenésünkre. Akkor már Léván voltam, otthon, és vártam, hogyan döntsék a sorsomról.

Öt hónappal később, 1945 tavaszán, mivel szüleimet a szlovákok kiutasították, az volt a gondjuk, hogyan juthatnak el Léváról Vencsellőre. Heteken át tartó bolyongás után, végül olyan vonaton, amilyennel akkor lehetett, sikerült is célba érniük. Mindezekről azonban nem tudhattam még 1945 augusztusában, a Garam partján. Elköszöntem a kiskálnai Laky-családtól, és ugyanúgy gyalog, két nap alatt, visszaballagtam Érsekújvárra. Sehol sem igazoltattak! A legnagyobb meglepetésemre a Zsitva folyó ideiglenes hídján összetalálkoztam Rácz Pista erdőmérnök-hallgató kollégámmal és földimmel. Nagyot

néztünk, és kölcsönösen kérdeztük egymást: „Honnan jössz, hová mégy?” Pista elmondta, hogy az ostromot Sopronban vészelte át. A harmadik amerikai szőnyegbombázás idején (az első volt 1944. dec. 6-án, a második 1945 februárjában) véletlenül éppen az utcán volt, és bombaszilánk érte a lábát. Nem okozott nagy sebet, bekötözték, és jár vele. Éppen a szüleihez megy Nagykálnára, hogy megnyugtassa őket.

Érsekújvár állomásán a két amerikai szőnyegbombázás miatt szomorú állapotok voltak. A fő vágányokat már sikerült helyreállítani, tehát szűkösen, de a forgalom már megindult. A második bombázásnak áldozata lett több ezer civil lakos, és a katonavonatok sem úszták meg szárazon. Még magyarok voltak a váltókezelők, de a forgalmi irányítás már szlovák kézbe került.

A váltókezelőknél kezdtem érdeklődni, hogyan juthatnék át Magyarországra. Vigasztaltak, hogy sehogy, de azért „maradjon itt a fiatalúr”, mert sosem lehet tudni, adódik-e valami lehetőség, és ha ott maradok mellettük, azonnal szólhatnak. Nem volt sok civil vonat, inkább csak katonai szállítások, azok is marhavagonokban. Nemsokára szóltak nekem a váltókezelők, hogy ott van egy katonavonat, most érkezett Prága felől, és Belgrádba megy Magyarországon keresztül. „Fiatalúr! Óvatosan közelítse meg a fékezőfülkét, szálljon fel, bújjon be, és zárja magára kilinccsel a fülkét! Hajnalig kibírja, s amint átért a határon, Szobnál szálljon le!” – Szót fogadtam, sikerült bebújni. Nem sokáig volt nyugalmam. Kb. fél óra múlva valaki géppisztolytussal verte a fékezőfülke ajtaját. Kénytelen voltam kinyitni. Lentről egy idegen katona szláv nyelven kiabált velem. Szlovákul válaszoltam: „Ja sem maďarski universitát študent” – Mire ő megszólal magyarul: „Maga magyar?” – „Igen, és Budapestre szeretnék eljutni, de nincs más vasúti lehetőségem. És maga is magyar?” – Mire ő: „Vajdasági magyar vagyok. Tito besorozott katonának, és brigádunkkal Drezdáig üldöztük a fasiszta németeket. Most megyünk haza. Reggelig vagyok

országban, és ha addig átértünk a határon, azonnal szálljon le, mert a váltóm szerb lesz, és nem fogja megengedni, hogy a vonaton civil utazzon.” Úgy éreztem, hogy ha ez a vonat nem ácsorog sokat forgalmi gondok miatt, akkor hajnalban már Szobon leszünk. Megköszöntem a segítőkészségét, és magamra zártam a tekerős fékfülkéjét. Aznap éjjel nem aludtam. Lestem az órákat. Hajnalban átrobogtunk az Ipoly hídján. Ismertem. Ez lett újból Magyarország és Csehszlovákia határa. Szobon megálltunk, siettem a leszállással. A mellettünk lévő vágányon magyar személyvonat állt, még a tetején is tele utasokkal. Ahogy mondták, Budapest felé utaznak, reggeli műszakba. Az egyik vagon tetején ültem. Ez akkoriban megszokott jelenség volt. A nyári nap melegen sütött, nem fáztam. A Nyugati pályaudvarra érve szálltam le a vagon tetejéről. Kiballagtam a Nagykörútra. A járdán a „8 Órai Újság” rikkancsa rohant végig az aznapi újságokkal, és ezt ordította: „Ledobták Japánra a második atombombát! A császár aláírta a fegyverszünetet, vége a háborúnak!”

1945. augusztus kilencedike volt!

vitéz Hábel György

ny. főmérnök, Budapest